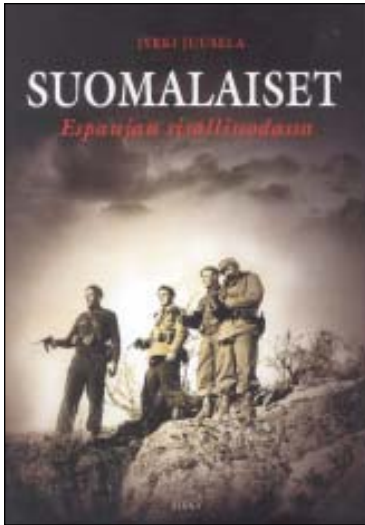

Kirjat

Jyrki Juusela: Suomalaiset Espanjan sisällissodassa 1936–1939. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä 2003, 448 s. ISBN951-796-324-6

Suomalaisen siirtolaisuuden yksi mielenkiintoinen sivujuoni on suomalaisten osallistuminen eri puolilla maailmaa käytyihin sotiin. Tutkimuskohteena aihe on erittäin vaikea lähdeaineiston niukkuuden vuoksi. Kaatuneiden luettelot – mikäli ovat säilyneet – ovat paras tietolähde. Sen sijaan tiedot sotilaiden elämästä ja siitä, kuinka he ovat päätyneet vieraiden lippujen alle, ovat usein hyvin vähäisiä. Esimerkkejä näistä tuntemattomimmista sotilaistamme ovat vieraiden maiden armeijoihin joutuneet merimiehet ja Ranskan ja Espanjan muukalaislegiooniin päätyneet suomalaiset, joiden lukumäärä ei ole aivan vähäinen. Yllättävän paljon suomalaisia oli esim. Australi-

an armeijassa ensimmäisessä maailmansodassa, kuten totesin kirjoittaessani äskettäin aiheesta artikkelin.

Espanjan sotaa kohtaan tuntemaani uteliaisuutta ovat lisänneet Australiassa myöhemmin siirtolaisena olleen Leo Fabritiuksen värikkäät kertomukset Espanjan sodasta. Nykyään Suomessa asuva Fabritius on ainoa Suomessa elossa oleva tasavaltalaisten puolella taistellut henkilö. Kanadassa olen tavannut lisäksi samaan sotaan osallistuneen Jules Päiviön.

Vuosina 1936–39 käytiin Espanjassa hyvin verinen sisällissota. Sodassa arvioidaan kuolleen yli miljoona ihmistä. Sekä tasavaltalaisella että kenraali Francon johtamalla ”kansallismielisellä” puolella taisteli paljon ulkomaalaisia. Tasavaltalaisella puolella oli 45 000 vapaaehtoista 52:sta maasta. Jo vuonna 1939 ilmestyi Suomessa kirja ”Suomen pojat Espanjassa” (toim. Jarno Pennanen), ja samana vuonna myös amerikansuomalaisten kustantama kirja ”Meidän poikamme Espanjassa” (toim. K. E. Heikkinen). Tämän kirjan mukaan 100 suomalaista Yhdysvalloista ja 70 Kanadasta osallistui vapaaehtoisena sotaan. Yhdysvalloissa on äskettäin julkaistu kirjasta englanniksi käännetty lyhyempi versio, mikä osoittaa aihetta kohtaan yhä edelleen tunnettua mielenkiintoa. Mutta toistaiseksi on puuttunut kunnollinen kokonaisuus suomalaisista Espanjan sisällissodassa. Tämän aukon täyttää erinomaisella tavalla Jyrki Juuselan 15 vuoden työhön perustuva teos.

Kirjansa alussa Juusela selvittää ansiokkaasti sisällissodan taustat, Kansainliiton toiminnan ja kansainväliset avustusoperaatiot.

Kansainvälisestä avusta tärkeimmäksi muodostui pian vapaaehtoisten värväys eri puolilta maailmaa.

Monet vasemmistolaisesti ajattelevat suomalaiset halusivat lähteä auttamaan Espanjassa laillisen hallituksen puolesta taistelevia tovereitaan. Näin perusteli myös Leo Fabritius lähtöään Kanadasta Espanjan sotaan vain 17-vuotiaana. Toinen tärkeä motiivi monella nuorella miehellä oli seikkailunhalu. Näin lienee ollut erityisesti merimiesten keskuudessa. Suurin yksittäinen ryhmä olivatkin merimiehet. Yhdysvalloista ja Kanadasta tulleita vapaaehtoisia suomalaisia sotilaita oli Juuselan mukaan Espanjan sisällissodassa 150. Kanadan suomalaiset kuuluivat Mackenzie-Papineau -pataljoonaan ja Yhdysvalloista tulleet suomalaiset Lincoln-pataljoonaan. Myös Suomesta lähti kommunistien värväämiä vapaaehtoisia, jotka matkustivat yleensä Tornion ja Tukholman kautta Ranskaan ja sieltä Pyreneitten yli Espanjaan. Neuvostoliiton suomalaisia oli sodassa tiettävästi vain kaksi.

Juuselan mukaan kaikkiaan 225 suomalaista taisteli tasavaltalaisten ja 14 kansallismielisten puolella. Suomalaisten osallistuminen sotatoimiin kuvataan kirjassa tarkasti. Rintamalla kaatui 71 suomalaista. Lukumääristä johtuen kirjan painopiste on tasavaltalaisten puolella, mutta myös Francon joukoissa taistelleet suomalaiset ovat saaneet oman lukunsa.

Kirjan lopussa kerrotaan soturi- en paluusta Espanjasta sekä heidän saamastaan vastaanotosta Amerikassa ja Suomessa. Sodan tapahtumista on kirjan lopussa myös lyhyt, kronologinen selos-

tus. Myös sukututkimusta ajatellen on erinomaista, että teoksen lopussa on hyvä henkilöhakemisto sotilaista ja listat kaatuneista. Yksi luku sisältää tietoja Espanjan sotaan osallistuneiden suomalaisten myöhemmistä vaiheista. Kirjassa on edustava kuvitus.

Onnittelut Jyrki Juuselalle hyvin suoritetusta työstä. Tämä teos tulee olemaan oiva käsikirja suomalaisista Espanjan sisällissodassa toisen maailmansodan aattona.

Olavi Koivukangas

Paula Tervo: Amerikankistu ja rautarenssi. Finnish immigrant's trunk and the Iron Range. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 2003. 105 s. ISBN951-9266-78-X

Amerikansuomalaisista on kirjoitettu hyviä yleisesityksiä, viimeksi Reino Keron laatimat Suomen siirtolaisuuden historia -sarjan kaksi ensimmäistä osaa, Suureen Länteen ja Suomalaisina Pohjois-Amerikassa. Siirtolaisuustutkimuksen yleiskehyksiä täydentämään ja syventämään on silloin tällöin ilmestynyt henkilökohtaisempia esityksiä, kertomuksia yksittäisten siirtolaisten kokemuksista ja arkielämästä. Tähän lajiin kuuluvat sellaiset

matkakertomuksenkin puitteisiin laaditut haastattelukokoelmat kuin Pertti Virtarannan Hauska tutustua: amerikansuomalaisia tapamassa (1996) ja nyt viimeisimpänä ilmestynyt Paula Tervon *Amerikankistu ja rautarenssi – Finnish immigrant's trunk and the Iron Range* (2003).

Paula Tervo on 1990-luvun lopulla kulkenut Pohjois-Minnesotan kaivosalueella, rautarenssillä, ja löytänyt paljon amerikansuomalaisia, joista monet vielä puhuvat suomea. Haastatteluista hän on koonnut kirjan, jonka välityksellä voimme tutustua kymmeneen nykyamerikansuomalaisiin, heidän sukutaustaansa, elämänvaiheisiinsa ja ajatuksiinsa. Keskustelujen lomassa kirjan tekijä kuvaa haastatteliensa elinympäristöä, paikkakunnan suomalaispiirteitä ja esittää nykysuomalaisen näkökulmasta omia havaintojaan matkan varrelta. Kirjassa ei pyritä niinkään tieteelliseen tarkkuuteen vaan pikemminkin välittämään tuokiokuvia. Niistä syntyy lukijaa kiinnostava, amerikansuomalaista elämää hyvin kuvaava kokonaisuus. Saamme istua mukana monessa kahvipöydässä ja nauttia siitä vieraanvaraisuudesta ja ainutlaatuisesta, lämpimästä tunnelmasta mitä amerikansuomalaiset Suomi-vieraalleen tarjoavat.

Kirjassa on 24 pääotsikkoa, joiden alla on usein pieniä alalukujakin. Jako perustuu eri henkilöiden, paikkakuntien tai kulttuuripiirteiden esittelyyn. Kirjan kannen kartasta lukija voi yrittää vähän hahmotella matkareittiä. Matka alkaa Minnesotan koillisosasta Toimista ja Finlandista. Kuljetaan länteen päin ja käydään Elyssä, Towerissa, Embarrassissa ja Hibbingissä. Vä-

lillä poiketaan Duluthin seudulla Eskossa ja Klokeella (Cloquet). Lisää haastatteltavia löytyy Minnesotan läntisimmältä suomalaisalueelta Myllykylän (New York Mills) ympäristöstä Sebekasta ja Menahgasta. Matka päättyy Minneapoliisiin kahden nuoren suomalaisen maahanmuuttajan haastatteluun.

Paula Tervo on kirjoittanut kirjan suomeksi ja hänen tyttärensä Ulla Tervo-Desnick on kääntänyt tekstin englanniksi. Tekstit on asetettu niin, että saman sivun vasemmalla puolella kulkee suomenkielinen teksti ja oikealla puolella sitä vastaava englanninosa. Kaksikielisenä kirja tavoittaa varmasti lisää lukijoita. Huolellisen käännöksen ansiosta kirjaa voinee käyttää jopa suomen kielen luetun ymmärtämisen oppikirjana sellaisille opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita kirjan asioista ja osaavat jo jonkin verran suomea. Kirja saattaa toimia toisinkin päin, englannin oppikirjana.

Kirjassa on mustavalkoisia kuvia haastattavista ja heidän elinympäristöstään sekä runoja ja ruokareseptejä. Ne tuovat amerikansuomalaista kulttuuria lähemmäksi meitä.

Pääosassa ovat haastatellut henkilöt ja heidän tarinansa. Joukossa on eri polvien siirtolaisia, maalla ja kaupungissa asuvia, erikäisiä ja eri ammateissa toimivia ja Suomessa usein tai ei koskaan käyneitä. Omista tai perinnöksi saaduista amerikankistuista löytyy paljon tietoa vanhan ajan Suomesta, sopeutumisesta uuteen maahan, amerikansuomalaisena olemisesta ja halusta säilyttää omaleimainen kulttuuri ja suomen kielikin.

”Ei ole liioiteltua sanoa, että suomalaisilla on ollut keskeinen

osa Amerikan pohjoisimpien osien viljelylle saattamisessa, viljelyssä ja asutuksessa. Henkinen rooli on ollut painava ja mittava niin ikään”, kirjoittaa Paula Tervo kirjassaan. Alkuun pääseminen oli usein yhtä vaikeaa kuin Suomeen jääneellä Saarijärven Paavolla. Suomalais-siirtolaisten saapumista Holmes Cityn takamaille Minnesotaan 1860-luvulla ja maanviljelyksen aloittamisen vaikeuksia kuvataan kirjassa Johan Piipon Uusi Kotimaa -lehdessä säilynein sanoin. Peltoa raivattiin käsivoimin, linnut söivät kylvön, tupa paloi ja sittemmin vilja-aittakin sisältöineen ennen kuin onni kääntyi suotuisammaksi. Omakohtaisesti alkuaikojen vaikeuksia kirjassa muistelevat Susijärvellä (Wolf Lake) asuvat, nyt yli 80-vuotiaat Big-Ahon sisarusset Jaako, Jooeli ja Rauha. Kotikielenä heillä on aina ollut suomi, englantia Jaakon ei ole tarvinnut oppia vieläkään.

Kirjassa on paljon kieleen liittyviä havaintoja. Yllättävän moni haastattelu onnistuu suomeksi, vaikka kieli ensin saattaa kangerrella. Toivottavasti Paula Tervolla on tallessa haastattelunauhut, sillä ne kiinnostaisivat varmasti kielen tutkijoitakin. Tervo kiittelee keskustelukumppaniensa hyvää suomen kielen taitoa ja toteaa, että suomen puhuminen antaa voimaa puolin ja toisin. Keskusteluja ei ole litteroitu sellaisenaan, vaan ainoastaan niiden asiasisältö on kuvattu. Mukana on silti paljon amerikansuomalaista sävytystä, sanoja, joita ilman amerikansuomalaisten elämästä on vaikea puhua. On lunssi, mainari, Finnlukeesi, poortitalo, poikatalo, sahamylly ja jänki. Kirjassa kerrotaan, että Duluthissa järjestetään englannin kurs-

seja jopa neljännenkin polven suomalaisille, kun heidän suomalainen korostuksensa on niin voimakas.

Paula Tervon havainnon mukaan suomen kieli näyttää säilyneen parhaiten musiikin parissa työskentelevillä. Hän onkin haastatellut monia amerikansuomalaisia muusikoita, mm. Helinä Pakola, Kip ja Eric Peltoniemi, Al Reko ja Dennis Halmetta. Ja jos kieli-taito ei riitä, voi musiikkia käyttää apuna, kuten esimerkiksi Larry Hiukka tekee. Suosituimpia kappaleita tanssimusiikin puolelta ovat Satumaa ja Metsäkukkia, ja Larryn repertuaariin kuuluu myös Kalastaja-Eemelin valssi, Villiruusu ja Taikayö. Musiikissa suomalaisuus elää edelleen. Sitä todistaa myös laulaja ja runoilija Diane Jarvi, joka konsertoi suomeksi, vaikka ei kuulemma muuten suomea osakaan.

Muita amerikansuomalaiseen kulttuuriin liittyviä asioita kirjassa ovat Pyhän Urhon päivä, Palon laskiainen, kansantanhuryhmä Kirsarit ja Salolammen kielileiri. Siirtolaisuustutkija Timo Riipan haastattelussa tulee esille tuttuja amerikansuomalaisten instituutioita: lehdistö, haalit, kirkko, raittiusseurat, osuusliiketoiminta, kommunistipiirit, Veljeysseura, kalevalaisten ritarikunta ja harrastajateatterit. Kirjassa kerrotaan myös suomalaisten ja intiaanien hyvästä yhteisymmärryksestä ja rinnakkaiselosta. Uskontoa ja uskomuksia käsitellään jonkin verran, ja usein tulee esille erityisesti lestadiolaisuuden tärkeä asema.

Haastatteluista henkii rauhallinen ja myönteinen ilmapiiri. Liikutaan vanhoissa vakiintuneissa siirtolaisyhteisöissä, joissa suomalaisuus kuuluu arkielämään rikkaute-na. Klokeen vanhainkodin asuk-

kaasta tuntuu ”niin kuin olisi kotona”, kun talossa on toisiakin suomalaistaustaisia asukkaita ja työntekijöitäkin – onnellista on saada asua samalla seudulla pitkän aikaa. Kirjassa on enimmäkseen haastateltu keski-ikäisiä tai ylipäänsä vanhemman polven suomalaisia, joilla suomen kielen taito on säilynyt paremmin kuin jälkipolvilla. Kielitaidon puuttuminen ei silti estä suomalaisen tai oman amerikansuomalaisen kulttuurin ylläpitämistä. Kulttuuri säilyy ja elpyy kodin piirissä, taiteen keinoin tai vaikkapa sitä edistämään perustettujen perinneyhdistysten avulla.

Millaisia ajatuksia on uudella, hiljattain Suomesta Minnesotaan asettuneella ensimmäisen polven amerikansuomalaisella? Kirjan lopulla kaksi nuorta suomalaisnaista analysoi omaa sopeutumistaan. Uudet siirtolaiset ovat jo tullessaan kaksikielisiä, ja heillä on mahdollisuus käydä Suomessa vaikka neljä kertaa vuodessa niin kuin toinen heistä kertoo tehneensä ensimmäisenä Minnesotan vuoteen. Saamme toivottavasti lukea lähivuosina lisää uudempien siirtolaisten kokemuksista, mikä monipuolistaa kuvaamme siirtolaisuudesta.

Minulle oli elämys palata kirjan välityksellä yli neljännesvuosisadan jälkeen Minnesotan rautarensille ja todeta, että suomalaisuus siellä on yhä voimissaan. Tunnelma on yhtä lämmin kuin silloin, kun itse tallensin siellä amerikansuomalaista puheenpartta ja muuta perinnettä. Suosittelen Amerikankistu ja rautarensi -kirjaan tarttumista kenelle tahansa siirtolaisuudesta kiinnostuneelle.

Hannele Jönsson-Korhola

Suomea yli rajojen

Hannele Jönsson-Korhola ja Anna-Riitta Lindgren (toim.) 2003: Monena suomi maailmalla. Suomalaisperäisiä kielivähemmistöjä. Tietolipas 190. SKS. Helsinki, 528 s. ISBN951-746-344-8

Tietämys Suomen rajojen ulkopuolella asuvista suomalaisista ja heidän käyttämästään suomen kielestä on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana lisääntynyt runsaasti. Hannele Jönsson-Korholan ja Anna-Riitta Lindgrenin toimittama kirja *Monena suomi maailmalla – Suomalaisperäisiä kielivähemmistöjä* kokoaa ansiokkaasti yksiin kansiin laajan valikoiman tähänastista tutkimustietoa. Teos perustuu Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen Suomen kieli Suomen rajojen ulkopuolella -kurssiin ja toimii myös oppikirjana. Kirjan yksitoista artikkelia ovat asiantuntevasti kirjoitettua ja mielenkiintoista luettavaa myös laajemmalle yleisölle.

Kirjan artikkeleissa käsitellään naapurimaissa ja muualla maailmalla asuneita tai asuvia suomalaisperäisiä vähemmistöjä ja heidän puhumiaan suomen kielen eri variantteja eli suomia. Kirjan pääpaino on kielessä, mutta suomien lisäksi artikkeleissa kuvataan myös suomalaisperäisten vähemmistöjen historiaa ja kulttuurioloja.

Suomalaisperäisiä kielivähemmistöjä kuvataan laajimmin keskeisimmissä kohteissa kuten Ruotsissa (kirjoittajat Paula Andersson ja Raija Kangassalo), Norjassa (Anna-Riitta Lindgren, Tuula Eskeland ja Marjatta Norman), Venäjällä (Tapani Leskinen ja Ilkka Savijärvi), Kanadassa ja Yhdysvalloissa (Hannele Jönsson-Korhola). Näiden lisäksi on valikoitu Euroopan saksankieliset alueet (Kirsti Siitonen ja Outi Tuomi-Nikula), Espanja (Johanna Tervala-Pirskanen) ja Australia (Tiina Lammervo ja Johanna Gita). Myös väliaikaisiirtolaisuutta ja -kieltä kuvataan Annukka Katajan ja Birute Klaasin artikkelissa, joka raportoi Tartossa väliaikaisesti oleskelevien suomalaisopiskelijoiden puhumasta kielestä. Kirjan aihepiiri on siis laaja, kuten myös kirjoittajien kirjo: pro gradun tekijöistä suomen kielen professoreihin. Käsiteltävien vähemmistöjen edustajienkaan lukumäärä ei ole kovin pieni: kyse on yli miljoonan ihmisen kielestä ja kohdalosta. Artikkelien yksityiskohtainen esittely ei tässä yhteydessä ole mahdollista, joten rajoitun yleisluontoisempiin johdanto- ja yhteenvetokappaleisiin.

Tärkeä osa Hannele Jönsson-Korholan johdantoa (*Pajalasta Prispanean. Johdantoa moniin suomiin*) on kirjan käsitteistön määrittely. Kirjan päätermi on suo-

malaisperäinen kielivähemmistö, joka viittaa kaikkiin vähemmistökansoihin, joilla on suomalaiset juuret. Heihin kuuluvat niin Ruotsin metsäsuomalaiset, jotka olivat aikoinaan maassamuuttajia kuin myös paikallaan pysyneet tornionlaaksolaiset, joista tuli vähemmistö rajamuutoksen seurauksena. Sana siirtolainen on monitulkintainen: se voi tarkoittaa äsken mainitun maassamuuttajan lisäksi maastamuuttajan (kaikki Suomesta pois muuttaneet) tai paluumuuttajaa, kuten inkeriläiset nyky-Suomessa. Myös käsitteet alkuperäinen tai kotoperäinen vähemmistö ja ulkosuomalainen saavat määritteensä. Eri maissa asuvista suomalaisista ja suomen kielen varianteista suositellaan käytettäväksi yhdysnaa, esimerkiksi espanjansuomalaiset ja espanjansuomi. Käsitteet ruotsinsuomalainen ja norjansuomalainen rajataan vain toisen maailmansodan jälkeen Ruotsiin tai Norjan muuttaneisiin; vanhempia ryhmiä ovat Ruotsin metsäsuomalaiset, tornionlaaksolaiset (meänkieliset) ja Norjan kveenit. Venäjän suomalaisperäisiä vähemmistöjä mainitaan yhdeksän, mm. inkerinsuomalaiset, punapakolaiset, Siperiaan karkotetut ja Amurin ihaneyhdyskuntalaiset.

Kirjan yhteenvedossa Anna-Riitta Lindgren pohtii kansojen ja kielten ”sulautumista, elämistä ja elvyttämistä”. Mikä on yhteistä suomen kielen varianteille? Selkeimmin variantit eroavat suomen-suomesta sanastollisesti: enemmistökielistä lainataan ympäristöön, yhteiskuntaan ja erityisesti modernisaatioon liittyviä sanoja. Lainasanoja mukautetaan fonologisesti. Nominēja täydennetään loppu-i:llä (meänkielen *friski* ’vah-

va, terve' < ruotsin *frisk*) – kuten suomensuomenkin lainasanoissa (esim. *banaani*). Verbit taas yleensä mukautetaan supistumaverbien joukkoon, esimerkiksi amerikkasuomen *stopata* < eng. *to stop* 'pysähtyä, pysäyttää' – kuten vierasperäiset verbit suomensuomessa (*seivata* < engl. *to save* 'tallentaa'). Australiansuomikaan ei poikkea tässä suhteessa, vaikka kirjassa niin väitetäänkin.

Miksi ulkosuomet kuulostavat huvittavilta suomensuomen puhujan korvissa? Kirjan mukaan erilaisuus huvittaa erityisesti silloin kun lainattu sana on samanlainen (homonymi) jonkun suomensuomen sanan kanssa, kuten amerikkasuomen *pussata* < engl. *push* 'työntää'.

Tulisiko näitä suomesta vähän tai paljon poikkeavia kielimuotoja pitää suomen murteina vai jopa eri kielinä? Kirjan kanta ottaa huomioon kyseessä olevien ryhmien olosuhteet, edut, toiveet ja identiteettikysymykset. Esimerkiksi tornionlaaksolaisille meänkieli on äidinkieli, ryhmään kuuluvat eivät yleensä puhu eivätkä tunne suomen yleiskieltä. Heille suomen yleiskielellä opettaminen koulussa voisi olla vahingollista ja vain nopeuttaisi kielenvaihtoa. Kirjassa pohditaan myös eri suomien tulevaisuutta. Osa on jo kielellisesti sammunut, muut ovat uhanalaisia. Toisen tai kolmannen polven suomalaiset voivat kuitenkin löytää itselleen suomen kielen tai suomalaisuuden uudelleen. (Kirjassa lienee vaikuttavin tunnustus Suomelle toisen polven saksalaisen, Jörn Kobargin runo *Suomi perkele – rakastan sinua*, s. 358–359.)

Kielinäytteitä eri suomista on kiitettävästi. Erillinen sanalista kirjassa esiintyvistä, suomensuo-

mesta poikkeavista sanoista ja paikannimistä sekä asia- ja henkilöhakemisto olisivat voineet olla avuksi kirjan nopealle selaajalle tai opiskelijalle. Taulukkojen ja kuvien numerointi olisi helpottanut viittauksia. Kirjan toimitusaika on ollut pitkä – osa artikkeleista on päivitetty. Nämä pienet puutteet eivät vähennä kirjan arvoa. Asiantuntevat, mutta yleistajuisiksi kirjoitetut, artikkelit herättänevät kiinnostusta suomen kielen opiskelijoiden ja alan tutkijoiden lisäksi myös suuressa yleisössä.

Magdolna Kovács

Suomenruotsalaisia identifiikaatioita Amerikassa

Susanne Österlund-Pötzsch: American Plus. Etnisk identitet hos finländarsvenska ättlingar i Nordamerika. Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors 2003, 251 s. English summary. ISBN951-583-099-0

Susanne Österlund-Pötzschin tutkimus *American Plus* on uusi ja tärkeä lisä Suomen siirtolaisuustutkimukseen. Meillähän on jo vuosikymmenien ajan tehty varsinkin historiallista tutkimusta mertentakaisesta ja aivan erityisesti Amerikan siirtolaisuudesta, mutta huomattavasti vähemmän on tutkittu näiden emigranttien nykyjälkeläisiä. Minkäläisen merkityksen esivanhempien vanhan kotimaan kulttuuri ja perinne saa jälkipolvien parissa nyt, kun he ovat jo useamman sukupolven ajan amerikkalaistuneita?

Tästä kiinnostavasta aiheesta on Susanne Österlund-Pötzsch kirjoittanut folkloristiikan oppiaineessa hyväksytyt väitöskirjatutkimuksensa. Tutkimuksen kohteena ovat toisen ja kolmannen sukupolven amerikansiirtolaiset, joiden esivanhemmat ovat suomenruotsalaisia tai ahvenanmaalaisia eli ns. ”Swedish Finn immigrants”. Tekijä, joka itse on ahvenanmaalainen, on kerännyt haastatteluaineiston tutkimukseensa vuosina 1999–2002.

Tämä tutkimus onkin hyvä muistutus siitä, että Amerikkaan lähti aikanaan myös hyvin paljon ruotsinkieliseen väestöömme kuuluvia ihmisiä; arvioiden mukaan heitä oli noin 20 % muuttajista. Österlund-Pötzsch osoittaa monin eri esimerkein kuinka suomenruotsalaiset ja heidän jälkeläisensä ovat USAssa useiden sukupolvien ajan löytäneet paikkansa suomalaisten ja riikinruotsalaisten emigranttien välissä. Kieli on yhdistänyt heitä enemmän muihin skandinaaveihin kuin suomalaisiin. Tämän näkökulman selkeä esille tuominen on yksi kirjan ansioista.

Tutkimuksen avainkäsitteenä on etnisyyt. Etnisyys on ollut yksi suosituista tutkimusteemoista jo

muutaman vuosikymmenen ajan, mutta siihen liittyy myös paljon erilaisia ristiriitaisuuksia ja vasta-kohtaisuuksia, joita erilaiset etnisteoriat pitävät sisällään. Österlund-Pötzsch välttää kuitenkin työssään teoriaviidakon pahimmat ongelmat ja pystyy hyvin puolustamaan omaa valintaansa. Hän on valinnut näkökulman, joka korostaa etnisyyden monimuotoista, vaihtelevaa ja dynaamista luonnetta eli sitä, kuinka entisyys artikuloiuu ja manifestoituu aina tilanteellisesti ja suhteessa toisiinsa.

Tutkimus esittelee ja analysoi niitä tapoja, joilla haastateltavat tuovat esille suomenruotsalaista taustaansa eli kuinka he manifestoivat etnisyyttään. Kulttuurinen erilaisuus saattaa näyttäytyä yhtä lailla tietyissä ruokatottumuksissa, kansallispukujen käytössä, kansantansseissa kuin musiikissakin. Nämä kaikki ovat sinänsä vanhaan totuttuja näkökulmia emigranttitutkimuksessa. Lisäksi Österlund-Pötzsch tuo esille ajankohittaisia esimerkkejä siitä, millä tavoin nykyihmiset osoittavat etnisyyt-

tään ja kiinnostustaan taustaansa. Yksi mielenkiintoisimmista seikoista on sukututkimuksen suosio nykyisten siirtolaisjälkeläisten parissa. Sen merkitys on noussut huomasti viime vuosina, kun tietotekniikka mahdollistaa aivan uuden tyyppisen sukututkimuksen internetin avulla. Tällainen innostus ”juurten” hakemiseen saattaa vielä kasvaa arvaamattomiin mittoihin tulevaisuudessa. Samoin matkat ”vanhaan maahan” ovat monelle nykyamerikkalaiselle niin tärkeitä, että ne saavat toisinaan melkein ”pyhän” luonteen. Jotkut haluavat niin hartaasti päästä käymään esivanhempien maassa edes kerran elämässään, että matka saa lähes pyhiinvaellusmatkan piirteitä.

Tutkimuksesta käy myös hyvin selville se, miten suurien yksilöiden väliset erot ovat identiteettikysymysten yhteydessä. Toisille sukutaustan ja suomenruotsalaisten kulttuuriperinteiden vaaliminen on erittäin tärkeää, toisille se on lähinnä ylimääräistä viihdykettä, kun taas välinpitämättömille sillä ei ole mitään merkitystä.

Yhteenvedona etnisten identifikaatioiden eri aspekteista tekijä toteaa, ettei ole olemassa mitään yhtenäistä suomenruotsalais-pohjoisamerikkalaista etnisyyttä, vaan kyse on lukuisista erilaisista variaatioista siitä, mihin ihmiset identifioituvat ja miten he ilmaisevat sitä aina tilanteen mukaan. Haastateltavat ovat ennen kaikkea nykyamerikkalaisia, joiden elämässä esivanhempien suomenruotsalaisuus on eräänlainen ylimääräinen resurssi ja mukava plussa. Tätä kuvastaa kirjan nimikin. Tämä tulee esille myös haastatteluissa, joista on otettu paljon suoraa lainauksia kirjaan. Ne ovat englanniksi ja antavat monipuolisen kuvan siitä, miten monella tavalla kulttuuriperimä näyttäytyy nykypäivän elämässä.

Tämä on erittäin hyvä tutkimus, jota voin suositella kaikille monikulttuurisuudesta kiinnostuneille. Erityisen tärkeää kirjan lukeminen on kaikille identiteettikysymyksistä opinnäytetöitään tekeville.

Marjut Anttonen